

przykładem współpracy naukowej krajów socjalistycznych w zakresie badania współczesnego kapitalizmu. Podjęto starania w sprawie opublikowania materiałów z sympozjum w języku polskim i rosyjskim.

Sympozjum dało okazję do odbycia drugiego z kolei posiedzenia międzynarodowej grupy roboczej do badania kapitalistycznej integracji ekonomicznej, kierowanej przez Zakład Ekonomiczny Instytutu Zachodniego. Posiedzenie to odbyło się w Moskwie dnia 28 stycznia 1972. Stronę polską reprezentowali: kierownik międzynarodowej grupy roboczej, dr Z. Nowak, oraz doc. dr W. Grabska z PISM. Na zebraniu tym dokonano oceny działalności grupy roboczej za okres ubiegły oraz narysowano plan dalszej pracy. Dotychczasowe przedsięwzięcia grupy oceniono pozytywnie zarówno co do realizacji programu, jak i zastosowanych form współpracy. Postanowiono m. in. kontynuować publikację bibliografii ważniejszych artykułów i książek ukazujących się w krajach socjalistycznych na temat kapitalistycznej integracji ekonomicznej oraz dokonać wymiany planów naukowo-badawczych na lata 1972 - 1975. Informacje te bowiem stanowią podstawę współpracy naukowej.

Uzgodniono, że następne sympozjum międzynarodowe, poświęcone problemowi mechanizmu działania integracji kapitalistycznej, odbędzie się na wiosnę 1973 r. w Niemieckiej Republice Demokratycznej.

Kolejnym, ważnym etapem badań kapitalistycznej integracji ekonomicznej będzie IV Międzynarodowa Szkoła dla Ekonomistów w Baranowie k. Poznania w okresie od 20 maja do 3 czerwca 1972, której przygotowanie i organizację Polska Akademia Nauk powierzyła Instytutowi Zachodniemu. Zdaniem uczestników zebrania szkoła będzie odpowiednim forum dla dalszego rozwinięcia dyskusji na temat pojęcia, charakteru, mechanizmów działania i kryteriów oceny integracji kapitalistycznej.

Uczestnicy zebrania stwierdzili, że — jak dotąd — niedostateczna jest wymiana pracowników naukowych zajmujących się problemami integracji ekonomicznej, wobec czego postanowiono podjąć usilne starania o intensyfikację tego typu kontaktów w ramach grupy roboczej.

Obrady moskiewskie były ważnym wydarzeniem w działalności naukowej grupy roboczej — stanowiły też wzorzec programowy i organizacyjny dla następnych przedsięwzięć tego rodzaju, podejmowanych w ramach współpracy naukowej krajów socjalistycznych.

Z. N., J. B.

SYMPOZJUM NAUKOWE NA TEMAT PAŃSTWA ZACHODNIONIEMIECKIEGO

W dniach od 16 do 19 grudnia 1971 r. odbyło się w Baranowie k. Poznania sympozjum, zorganizowane przez Zakład Nauk Prawno-Politycznych Instytutu Zachodniego w Poznaniu, na temat: *Państwo zachodnioniemieckie*. W sympozjum, poza zespołem pracowników wymienionego Zakładu, wzięła udział 5-osobowa grupa pracowników Instytutu Studiów Międzynarodowych (*Institut für internationale Studien*) Uniwersytetu Karola Marksa w Lipsku w składzie: prof. dr Wolfgang Menzel, doc. dr habil. Manfred Premssler, dr Ekkehard Lieberam, dr Hans Ivens i Bodo Hartlep. Uczestniczyli w nim także dr Jerzy Sulek z Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych w Warszawie i doc. dr habil. Czesław Mojsiewicz z Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Z przyczyn

od siebie niezależnych nie wzięli udziału w sympozjum dr Leonard Łukaszuk z Warszawy, który nadesłał swój referat na piśmie. Z ramienia Zakładu Nauk Prawno-Politycznych IZ w sympozjum uczestniczyli: kierownik Zakładu dr Janusz Rachocki, dr Lech Janicki, mgr Krystyna Sikorska, mgr Maria Antonina Brymas i mgr Józef Muszyński.

Otwarcia sympozjum dokonał dr J. Rachocki, proponując podział tematyki obrad na trzy grupy problemowe.

W pierwszej grupie zostały przedstawione następujące referaty, związane z zagadnieniem samej istoty państwa zachodnioniemieckiego:

- 1) *Niektóre problemy państwa burżuazyjnego okresu imperializmu a NRF* (dr J. Rachocki);
- 2) *Imperialistische Machtausübung unter den Bedingungen einer sozialdemokratisch geführten Bundesregierung* (prof. dr W. Menzel);
- 3) *Powstanie NRF i aktualne aspekty tzw. problemu niemieckiego* (dr J. Sułek);
- 4) *Funkcje i mechanizmy działania państwa zachodnioniemieckiego* (dr L. Janicki).

Do drugiej grupy problemowej (polityczno- i ekonomiczno-społecznej) należały referaty:

- 1) *„Państwo dobrobytu” a zachodnioniemieckie „socjalne państwo prawne”* (mgr K. Sikorska);
- 2) *Sozialdemokratische Integrationspolitik gegenüber der Arbeiterklasse in der BRD* (doc. dr M. Premssler);
- 3) *Państwo jako instrument polityki gospodarczej w koncepcjach i praktyce SPD* (dr L. Łukaszuk);
- 4) *Zur Rolle der SPD im Parteienmechanismus der BRD* (dr E. Liberam);
- 5) *Bundeswehra a polityka rządu W. Brandta* (doc. dr C. Mojsiewicz).

Trzecią z kolei grupę stanowiły referaty z zakresu problematyki zewnętrzno-politycznej i międzynarodowoprawnej:

- 1) *Die Ostpolitik des Imperialismus der BRD in der Gegenwart* (dr H. Ivens);
- 2) *Pozycja i polityka międzynarodowa NRF* (mgr J. Muszyński);
- 3) *Pojęcie narodu i państwa w zachodnioniemieckiej nauce prawa w odniesieniu do problemu niemieckiego* (mgr Maria A. Brymas).

Tak więc przedstawiono ogółem 12 referatów, nad którymi toczyła się (w poszczególnych układach problemowych) ożywiona dyskusja. Koncentrowała się ona głównie wokół zagadnień wizerunku burżuazyjnego państwa zachodnioniemieckiego w nowej sytuacji, jaka wynika z faktu objęcia tam rządów przez partię socjaldemokratyczną (SPD), pod kierownictwem kanclerza Willy Brandta. Analizowano szeroko funkcje tego państwa w nowym układzie wewnątrz-politycznym i w aspekcie polityki zagranicznej, zwłaszcza zaś tzw. nowej polityki wschodniej. Osią dyskusji była teza, wyrażająca się najogólniej w tym, że utworzenie w 1969 r. w NRF gabinetu socjaldemokratycznego w koalicji z liberalną FDP nie oznacza zmiany ustroju i systemu władzy, lecz jedynie zmianę rządu i metod. Nie uległy przeobrażeniu zasadnicze funkcje państwa zachodnioniemieckiego i wynikające z nich podstawowe kierunki działania, sprowadzające się generalnie do ochrony i umacniania systemu władzy kapitału monopolistycznego. Zmieniły się natomiast częściowo metody tego działania.

Wiele miejsca w dyskusji zajęła m. in. kwestia polityki socjalnej państwa zachodnioniemieckiego w nowym układzie politycznym i sprawa związanych z nią założeń tzw. integracji wewnętrznej. Z przebiegu dyskusji wynikało, że polityka

integracyjna także w warunkach rządów koalicyjnych (socjaldemokratyczno-liberalnych) nie jest w stanie usunąć dotychczasowych podstawowych sprzeczności społecznych, a niekiedy je jeszcze zaostrza względnie stwarza nowe.

Nie znaczy to, by zmiana rządu, do jakiej doszło w NRF w 1969 r. w wyniku rozwoju i pod naciskiem sytuacji tak wewnętrzno-, jak i zewnętrzno-politycznej i która pociągnęła za sobą pewne zmiany w metodach działania politycznego, zwłaszcza w polityce zagranicznej, była bez znaczenia dla aktualnej oceny państwa zachodnioniemieckiego.

Ostatecznie, znajdująca się obecnie u steru rządów partia socjaldemokratyczna, chociaż w wyniku ewolucji, jaka się w niej dokonała w latach 1949-1969, stała się jednym z elementów nośnych kapitalistycznego ustroju w NRF, nie może być identyfikowana z całkowicie oddanymi interesom kapitału partiami chadeckimi (CDU/CSU), które przez okres 20 lat kierowały rozwojem Republiki Federalnej. Nie chciały one i nie mogły zdobyć się na realne podejście do terytorialno-politycznych rezultatów II wojny światowej i wydarzeń, które doprowadziły potem po podziału Niemiec na dwa odrębne państwa. Uczyniła to dopiero koalicja pod kierownictwem W. Brandta, co jest istotne z punktu widzenia nadrzędnego interesu bezpieczeństwa zbiorowego w Europie.

Aspekty zewnętrzno-polityczne wysuwały się też w obradach sympozjum na plan pierwszy. Stąd też wypłynął jeden z wniosków końcowych, by na następnym sympozjum, jakie zamierza zorganizować w połowie 1972 r. w NRD lipski *Institut für internationale Studien*, ograniczyć zakres rozpatrywanych problemów i skupić główną uwagę na niektórych szczegółowych zagadnieniach funkcji i mechanizmów wewnętrznych państwa zachodnioniemieckiego na aktualnym etapie politycznym.

Lech Janicki

SESJA NAUKOWA PT. SLAWISTYKA W KRAJACH NIESŁOWIAŃSKICH

Z inicjatywy Komitetu Słowianoznawstwa PAN zorganizowane zostało w Warszawie dnia 18 stycznia 1972 r. posiedzenie naukowe, którego tematem były zagadnienia organizacji, charakteru i programu badawczego slawistyki w krajach niesłowiańskich. Otwarcia obrad dokonał prof. dr W. Hensel, zwracając uwagę na znaczenie sesji w obliczu zbliżającego się Międzynarodowego Kongresu Sławistów, zwołanego do Warszawy na 1973 r.

Zebrani wysłuchali najpierw wprowadzającego referatu prof. dr J. Kulczyckiej-Saloni na temat: *Działalność Polonicum oraz stan polonistyki w krajach niesłowiańskich*. Autorka referatu omówiła prace seminarium przeznaczonego dla naukowców zagranicznych, a poświęconego sprawom historii, kultury i nauki polskiej i organizowanego stale w Polsce. Referat przedstawił różne formy działalności seminarium, które poza odpowiednio zorganizowanymi wykładami i zajęciami, obejmuje również wycieczki po Polsce, liczne kontakty z polskim życiem kulturalnym itd. Uczestnikami seminarium są przede wszystkim naukowcy-sławiści z całego świata, a także studiująca młodzież. Wywody te stały się podstawą dla przedstawienia i oceny zakresu oraz charakteru prac polonistycznych prowadzonych za granicą. Referentka ukazała działalność polonistów czynnych w różnych krajach, zwracając szczególną uwagę na jej miejsce w ogólnym kształcie slawistyki w tych państwach.